

de ani
de artă
teatrală
revoluționară

Dinu Săraru:

*„Să vrei să lași
ceva în urma ta
pe pământ“*

— Stimate Dinu Săraru, cu ce gânduri ați venit la conducerea Teatrului Mic, în urmă cu șapte stagii? Făceați de multă vreme cronică dramatică, erați deci om de teatru, dar și remarcabil prozator. Cum v-ați descoperit vocația de conducător al unui teatru în România decențului opt și cum ați înțeles să vă devotați acestei nobile misiuni?

— Am mai spus că orgoliul meu a fost să demonstrez că toate predicile mele despre condiția teatrului, din cronicile scrise în aproape douăzeci de ani, nu sînt o simplă demagogie, că ele reprezintă o convingere căreia i-am rămas și azi fidel. Pentru că, așa cum am declarat atunci, în primăvara lui '77, într-un articol din „România literară“, SE POATE! Am practicat o cronică agresivă nu din dorința de a fi agresiv cu orice preț, ci pentru că-mi dădeam seama că în România teatrul avea, și încă are, o șansă — așa zice unică — datorită generațiilor de actori, regizori, scenografi excelenți, afirmați în anii de după război. Aveam convingerea că se doarme la direcțiile multor teatre și că se exploatează superficial resurse inestimabile. Erau foarte puțini directori convinși că trebuie să-și joace singura carte pe scin-

urile scenei și situația apărea într-un contrast izbitor cu declarațiile de devotament față de ideile generoase despre teatru în socialism. Deci, așa am venit la direcția Teatrului Mic, unde — dacă nu mă înșel — abia de se mai juca de două, trei ori pe săptămână, în fața unor săli anemice, restaurantul „Berlin“ fiind pentru bucureșteni un reper mult mai pregnant decît firma teatrului... Așa mi-am început munca la Teatrul Mic, și dacă m-ați întreba dacă nu regret că mi-am irosit ceasurile și liniștea pe care aș fi putut să le dedic scrisului, v-aș răspunde că nu regret decît că n-am fost, poate, mai zgîrcit sau mai înțelept cu timpul meu ... Altfel, nu regret nimic. Ceea ce ar putea fi considerat drept efemer în teatru reprezintă de fapt o permanentă investiție pentru viitor... Răsfoind jurnalul lui Liviu Rebreanu, de curînd tipărit, oricine poate constata cît timp afecta marele scriitor obligațiilor sale de director al primei scene a țării. Și, uneori, mai mult decît problemele de repertoriu îl frămîntau și pe el chestiuni vitale, legate de buget... Prin cîte anticamere n-a stat și el ca să explice nevoia de bani.

— Ce ați considerat că merită păstrat din tradiția Teatrului Mic, care cunos-

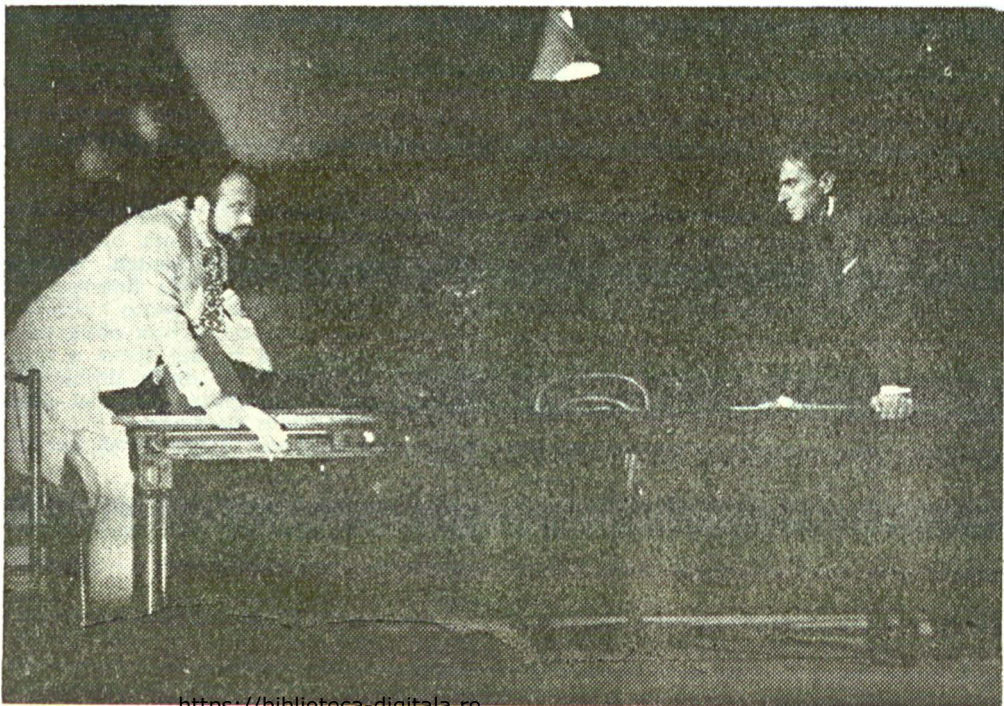
cuse momente de strălucire, dar și de stagnare? Ce anume s-a perpetuat din experiența acestui colectiv care realizase în timp citeva spectacole memorabile, pe texte valoroase din dramaturgia națională — Jocul ielelor de Camil Petrescu, Baltagul după Sadoveanu, Cinci schițe după Caragiale, Iona și Matca de Sorescu, spectacolul Mazilu, Simple coincidențe de Everac — și din dramaturgia universală — Antigona de Sofocle, Richard II de Shakespeare, Stilpii societății, Rața sălbatică de Ibsen, Incident la Vichy, Amintirea a două dimineti de lumi, Prețul, După cădere de Miller, In-grijitorul de Pinter, Cântăreața cheală de Ionescu, Tango de Mrožek, Doi pe un balansoar de Gibson...?

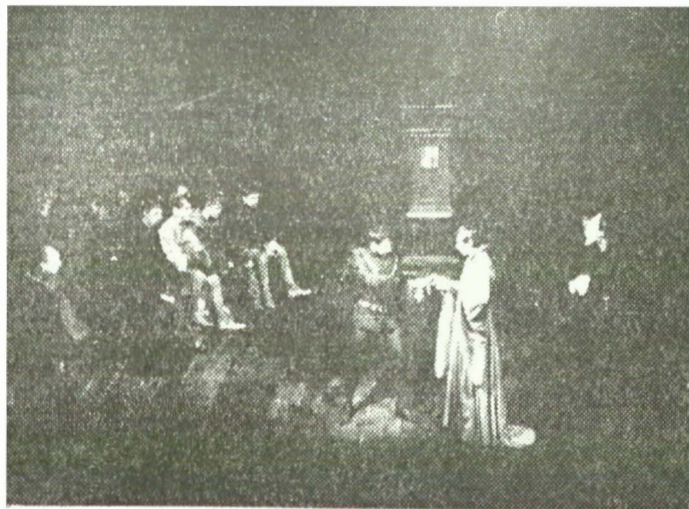
— Din tradiție am păstrat o oază de lumină, din vremea cînd se jucase aici Richard II — trecuse mult de atunci — și citeva scipiri ale speranței: de la început am fost însă hotărît pentru distrugerea proastelor obiceiuri. Ceea ce mă obseda era murea tradiție a Sărindarului, a Sărindarului gazetăresc... Mi-ar fi plăcut ca Teatrul Mic de azi — cel de azi, subliniez — să fi existat în efervescența Sărindarului amintirilor noastre. Aș fi preferat concurența marilor gazete... Nu a filmelor indiene de pe bulevard...

— Care este secretul climatului de creație instaurat la Teatrul Mic? Mai ales că, trebuie să recunoașteți, sînteți o personalitate puternică, autoritară, și deci dificilă..

— Am început prin a mă afirma ca imposibil. Țin minte ce presă proastă, „de culise”, aveam; în tot Bucureștiul se vorbea de mine ca de „un jandarm”. O boemă nefericită se sufoca de indignare cînd auzea, că ceream nu numai ca spectacolele să înceapă la ora fixată, dar și ca spectatorii să vină la timp! Secretul a constat în program: nu poate exista o scenă serioasă fără un program riguros. Dacă teatrul este o tribună trebuie să și pledeze pentru ceva anume. Am ales drept idee călăuzitoare dramaturgia secolului XX exclusiv, și cu precădere a celei de-a doua jumătăți. Dar am jucat și Shakespeare, pentru că aparține secolului XXI. Credeam și cred și acum că spectatorul român este destul de cultivat, de exigent și informat, de capabil de discernămint, astfel încît datoria noastră este să-l punem în contact direct cu tot ceea ce se petrece nou și important în lume, în general, și în teatru în special. Ar fi păcat ca scena românească de astăzi, cu actorii, regizorii, scenografil pe care-i are, să riște handicapul lipsei de informație. Deci, programul a fost elementul care a cristalizat trupa. Și noțiunea de trupă am vrut să o reabilitez! Alături de marii actori pe care-i avea Teatrul Mic — și mă gîndesc în primul rînd la Olga Tudorache și Leopoldina Bălănuță — au venit din alte teatre actori excepționali, și tineri actori, animați, la rîndul lor, de dorința de a spune ceva spectatorului nostru, cu autoritate, cu prestigiu, cu pecete personală...

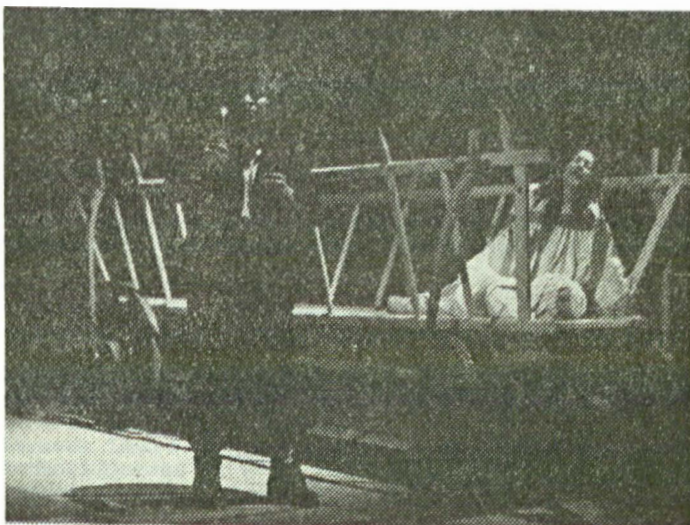
Una dintre capodoperele dramaturgiei naționale, Jocul ielelor de Camil Petrescu, într-o montare de referință semnată de Crin Teodorescu; protagoniști, G. Ionescu Glon și George Constantin

Richard II de Shakespeare, în premieră pe țară; conflictul istoric dobindea tulburătoare rezonanțe contemporane. În rolul titular, Victor Rebengiuc, secundat de Ion Marinescu (Bollingbroke)

O metaforă existențială — *Mătca de Marin Sorescu*, în regia lui Dinu Cernescu și scenografia Adrianel Leonescu; interpreți principali, Leopoldina Bălănuță și Vasile Nițulescu

— N-a fost ușor, dar înțeleg că v-a pasionat această acțiune de polarizare a talentelor, a eforturilor creatoare. Să încercăm împreună să sintetizăm programul Teatrului Mic, din perspectiva succeselor, a spectacolelor-eveniment care n-au fost puține...

— Un rol important l-a jucat regia. Iar trebuie să spun că un teatru de direcție presupune și o direcție de scenă autentică, inspirată, cutezătoare, în stare să se confrunte cu experiențele cele mai noi și să propună ea însăși puncte de vedere inedite, modalități, soluții novatoare... Așa i-am adus în teatru pe Cătălina Buzoianu, pe Silviu Purcărete, pe Cristian Hagiulea, care aici s-au afirmat, și sint convins că anii petrecuți în slujba scenei Teatrului Mic îl vor marca pe toată viața. Așa cum și ei au marcat evoluția Teatrului Mic. Dacă îmi arog vreun merit, nu mă sflesc deloc să spun că acesta ar consta în existența unui climat de libertate artistică, în lăuntru cărui s-a consolidat și ideea de trupă,

și ideea de cutezanță; nimic nu e mai păgubitor, mai ales pentru artiștii care slujesc scena, decât frica de propriile noastre lozinci. Estetica nouă, a socialismului, a fost de prea multe ori nefericit înțeleasă ca un decalog de reguli inhibitorii, și practicarea ei sub acest semn s-a tradus într-o furibund-paradoxală cultivare a celui mai nefast conformism. Cu principii estetice comuniste ne-am construit noi teatrul și spectacolele noastre, pe care dumneavoastră, cronicarii, le-ați numit de atâtea ori curajoase, pe când ele nu erau decât expresia adevărului. Când nimic nu poate fi mai lipsit de sens, în socialism, decât lipsa de atitudine. Și *Niște țărani*, și *Maestrul și Margareta*, și *Să îmbrăcăm pe cel gol*, și *Richard III*, și *Copilul lui Kennedy*, și *Evul mediu întâmplător*, și *Diavolul și bunul Dumnezeu* nu erau „curajoase”, erau emanația conștiinței noastre. Pentru că artei îi este propriu adevărul, și nu spaima de consecințele afirmării lui.

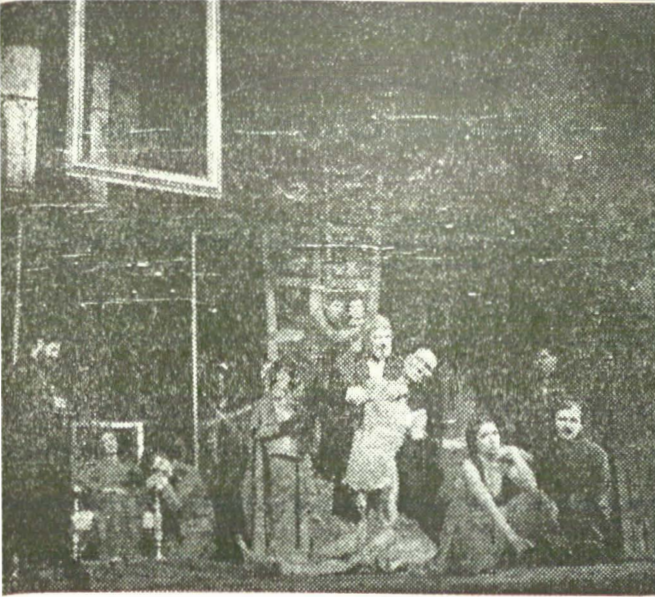

Nu sînt Turnul Eiffel de Ecaterina Oproiu, devenit un incandescent musical autohton cu accente sociale

— Repertoriul poate oare deveni rezultatul opțiunii întregii echipe? E o întrebare retorică, dar iată un ideal la care merită totuși să năzuim!

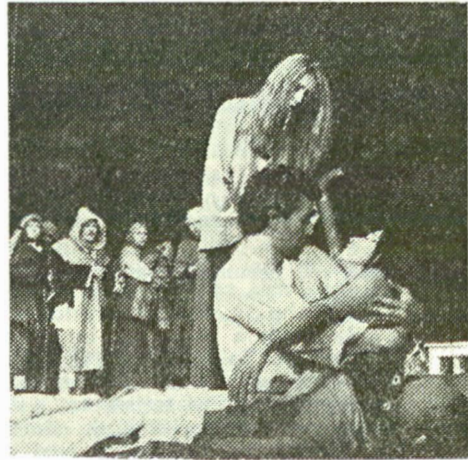
— Am satisfacția să spun că trupa s-a devotat repertoriului promovat, a crezut în el, în cauza pe care o reprezintă, s-a format chiar pentru acest repertoriu. Pot afirma că ne găsim astăzi în imposibilitatea de a juca un repertoriu subaltern sau de a interpreta comod indiferent ce text. Firește, nu toate premierele noastre au atins forma desăvîrșirii absolute și a sublimării autentice, dar pentru fiecare s-a suferit cu aceeași credință, și sperăm că am fost totdeauna cronicarii cei mai lucizi. Aici as vrea să adaug că ne-am bucurat (cu o singură excepție, de un comic involuntar care-i mărește hazul) de faptul că toți cronicarii de teatru au fost alături de noi, au dorit să ne înțeleagă și i-am simțit solidari chiar și cînd — poate — nu ne-au înțeles pînă la capăt. Și asta o spune

criticul de teatru Dinu Săraaru. Trupa noastră este mică, sub patruzeci de actori, dar ambiția noastră este ca toți să joace, și avem un criteriu de apreciere infalibil: reacția publicului, apiauzele. Din acest punct de vedere nu există roșii mari sau mici. Pentru Carmen Galin, „Femeia lui Pătru” reprezintă șase, șapte replici, plus un bocet, și este un rol de referință. Pentru Monica Ghiuță — după excepționalul recital din *Diavolul...*, cele șase replici din *Mitică Popescu* sînt și ele o creație. Iordache, într-un spectacol de trei ore, *Să îmbrăcăm pe cel gol*, avea o apariție de doar douăzeci de minute, care însă erau sufocante. N-am ajuns, așa cum ne dorim, ca toți să producem, pentru că sîntem încă tributari unor obiceiuri obișnuite pe care aș vrea să le distrug cu desăvîrșire; există „o cruce” pe care trebuie totuși să o ducem pînă la capăt. Oricum, nouăzeci la sută din trupă nu mai „prestează” de mult „servicii” teatrale, ci joacă. Fac o mare deosebire, o singeroasă distincție între prestarea de servicii teatrale și jocul artistic. Problema nu aparține doar Teatrului Mic. E timpul să ne obișnuim cu ideea că teatrul nu este o filială a „Crucii Roșii” și că în trupă e normal să rămînă exact atîția cîți sînt actori, și nu cîți au absolvit institutul de teatru. Publicul vine la teatru pentru actori — ei fac viabil un program și ei l-au materializat și la Teatrul Mic. Pentru regizori — pentru cei care au cu adevărat ceva de spus. Pentru scenografi — a căror fantezie nu mai poate să facă abstracție, nicăieri în lume, de rigorile noilor condiții economice. Se poate juca prost o scenă care se petrece pe malul unui lac unde sălciile pletoase au frunze adevărate, și se poate juca dumnezeiește aceeași scenă sub un reflector care să dea singur sentimentul de crepuscul, dacă artistul are vocația de a transmite o stare de spirit. Am practicat și noi, la Teatrul Mic, excesul de scenografie, atunci cînd și barocul regizoral l-a impus, dar un turneu în occident (care, în paranteză fie-mi permis să spun, s-a soldat cu un mare succes) ne-a convins că nu țineau de esență tocmai elementele agresive ale barocului. Nu pledez, firește, pentru un teatru sărac, sînt categoric împotriva lui. Faptul de cultură reprezintă o rentabilitate în primul rînd spirituală, și uneori ea este atît de mare încît devine incalculabilă, și deci merită investiția. Dar nici nu pot să nu recunosc excesul de comoditate al unor regizori sau scenografi care compun pletoric. Cred că teatrul nu se poate lipsi de strălucire; ca orice obraz subțire, teatrul bun cere și el cheltuieli, și nu numai de fantezie și talent. E limpede însă că a venit timpul să punem de

Terifiantul sentiment al descompunerii morale evidențiat pregnant în parabola lui Romulus Guga Evul mediu întâmplător, regia Cristian Hadjiculea

Un puternic spectacol agitatoric ce analizează mecanismul determinismului politico-social: Diavolul și bunul Dumnezeu de Sartre în viziunea lui Silviu Purcărete și a Adrianel Leonescu. În prim-plan, Dan Condurache, împreună cu Monica Ghluță și Carmen Galin

O fascinantă, modernă aventură a cunoașterii: Maestrul și Margareta, dramatizare după Mihail Bulgakov de Cătălina Buzoianu și Mihaela Tonitza-Iordache. În prim plan: Ștefan Iordache, Valeria Seciu, Dan Condurache

Niște țărani (după romanul omonim al lui Dinu Săraru). Scenariul și regia, Cătălina Buzolanu. Scenografia, Mihai Mădescu. În imagine, Mitică Popescu (Năiță Lucean), Ștefan Iordache (Dumitru Dumitru), Sorin Medeleni (Petre al lui Toma)

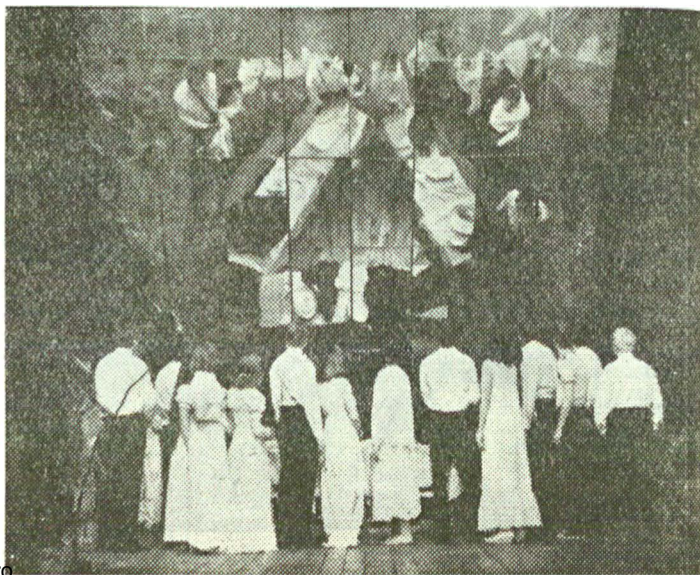
acord investițiile materiale în cultură cu adevăratele ei rezultate, care nu sînt, firește, sezoniere, și nici neapărat „de casă”, dar care nu mai pot face abstracție, ca nicăieri în lume, de ideea de „casă”. O slăbiciune pe care îmi face plăcere să nu o reprim este afirmarea vedetei, la care țin foarte mult. Am încurajat valorile autentice, răspunzînd celui mai firesc interes al publicului, care vrea să o vadă anume pe Olga Tudorache în **Efectul razelor gamma...**, pe Leopoldina Bălănuță în **Paharul cu sifon**, pe Valeria Seciu în **Margareta**. Publicul are nevoie de capete de afiș și este firesc să-i satisfacem această nevoie. De aceea favorizăm un climat de severă selecție a valorilor, dar și de dragoste pentru valori. Să nu ezităm niciodată să creăm condiții pentru ca o valoare actoricească să se afirme la vîrsta cea mai potrivită, în rolul cel mai potrivit. Cînd să joace Ștefan Iordache Richard III.

Rodica Negrea — Ivona, Dan Condurache — Goetz, dacă nu la această vîrstă?! Sau Mitică Popescu, acest camilpetrescian Mitică Popescu? Este una dintre numeroasele chei ale succesului...

— Ce a însemnat pentru existența colectivului artistic inaugurarea celei de-a doua săli, respectiv Teatrul Foarte Mic — știind că un studio incită la experimente, recitaluri, forme de spectacol mai speciale...

— Era de mult nevoie în București de un teatru „de buzunar”, de un studio experimental, dar nu de o anexă, cum s-a mai practicat, ci de un teatru de sine stătător, care să poată juca rolul de pilot de încercare. Am început curajos, un argument nou pentru certitudinile noastre, acest Teatru Foarte Mic. Dar transformarea în realitate a acestui vis se datorează Președintelui Republicii, care a înțeles dorința noastră și al cărui cuvînt a fost hotărîtor. În mai puțin de două

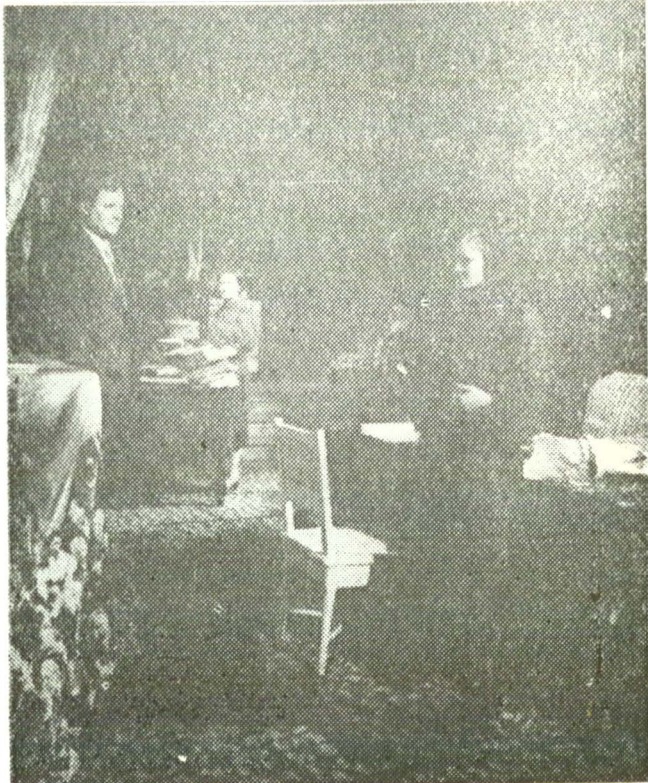
Scenă din finalul spectacolului **Ca frunza dudului de D. R. Popescu** — o piesă originală reprezentativă pentru dramaturgia militantă. Autori ai spectacolului, Cătălina Buzolanu și Mihai Mădescu.

luni de la asentimentul dat, avea loc inaugurarea, dedicată celui de-al XII-lea Congres al P.C.R. Este o obligație morală să relev apoi sprijinul generos acordat de U.T.C. Astăzi simtem mindri că această scenă, prin tot ceea ce a realizat mai bun, s-a aflat sub egida U.T.C., și chiar programul ei, consacrat mai ales tinerei generații de spectatori, s-a înscris în orizontul unei anume pedagogii formative. Desigur, mă refer și la modelarea tinerei generații de actori; majoritatea pieselor jucate aici au fost interpretate de tinerii membri ai trupei. Dorința noastră de a destina această scenă și recitalurilor, spectacolelor în două, trei personaje a început să capete contur. Să nu uităm că aici au avut premiera *Un pahar cu sifon, Dol pe un balansoar și Fluturi, fluturi*, mutate sub presiunea publicului pe scena mare, *Lecția de engleză, Stop pe autostradă*, și acel spectacol prin excelență teatral, *Copiii lui Kennedy*, sau *Mirlalala*, jucat aproape exclusiv de trupa tinărară. Acest teatru s-a inaugurat marcând angajarea lui politică declarată, prin piesa lui Radu F. Alexandru *O șansă pentru fiecare*. Aici s-a afirmat poate cel mai răspicat ideea că prin teatru se poate face politică, politică într-adevăr comunistă, jucând în premieră absolută *Politica I și Politica II* de Theodor Mănescu, incandescentă dezbateră pe tema condiției comunistului în epoca noastră, în România de astăzi, și care se bucură de o audiență așa cum ne-am dorit, cu Nicolae Pomoje în rolul protagonist. Ne-ar face plăcere să încheiem ciclul cu cel de-al treilea volet al acestei drame de indisctabilă originalitate, întâmpinată de trupa noastră cu un devotament pe care am fost bucuroși că autorul l-a înțeles...

— **Ați abandonat seria conferințelor Teatrului Mic? Ar fi păcat, pentru că era o inițiativă valoroasă.**

— Redeschidem acest ciclu, avind ca generic „Teatrul și filozofia secolului XX”. Dar complexul expozițional de la Teatrul Foarte Mic reprezintă și el un element viu al relației cu spectatorii; u dovedește interesul stăruit de fiecare dată, ca să nu mai vorbesc de cele două expoziții Mihai Stănescu, literalmente de o angajare politică la nivelul repertoriului, luate cu asalt, la propriu și la figurat. N-am părăsit nici ideea cabaretului politic, care probabil se va întâmpla în ambianța unei viitoare expoziții a caricaturistului Mihai Stănescu. Sigur, proiecte mai avem, dar să nu se uite că de puțin simtem și cât de comprimat a devenit timpul nostru, al tuturor. N-am evitat nici musical-urile; ați văzut ce succes a înregistrat *Mitică Popescu*; vom continua cu dramaturgia mare a secolului XX, și mă gândesc la un „Pygmalion”... nu vom ocoli melodrama, vom juca, așa cum am promis, *Dama cu cameli*. Vom acorda în

Politica de Theodor Mănescu — dialectica idelilor într-o inedită formulă teatrală, valorificată scenic de către Silviu Purcărete. Protagonist, Nicolae Pomoje (în imagine, alături de Tatiana Iekel și Mariana Cercel)

continuare prioritate piesei românești scrise special pentru noi și inspirate din realitățile zilei de astăzi. Se află în lucru premiera absolută a piesei *Ecaterinei Oprolu Cerul Instelat deasupra noastră*, cu Valeria Seciu și Ștefan Iordache, în regia Cătălinei Buzoianu. În proiectul de repertoriu avem *Amurgul burghez* de Romulus Guga, text de asemenea scris pentru trupa noastră. Vom juca și piesa lui Paul Cornel Chitic *Rivna*. Citim cu toată încrederea piesele oferite de Paul Evrac și Iosif Naghiu.

— **Ce întreprindeți pentru a dialoga cu publicul, cum veniți în întâmpinarea așteptărilor sale pentru teatru?**

— Am instituit obiceiul conferințelor de presă după premieră, unul dintre mijloacele cele mai bune de a stabili contacte vii cu spectatorii. O formă foarte eficientă ne-o asigură gazeta *Spectator*, al cărei tiraj este și el un argument în favoarea dialogului permanent dintre slujitorii scenei și admiratorii lor. N-am ezitat să răspundem solicitărilor, jucăm și la Sala Palatului, și la Operă, și chiar la Sala polivalentă, unde am dat spectacole de vară-tăți. Continuăm să jucăm și pe Platforma

Richard III de Shakespeare într-o zguduitoare lectură contemporană, remarcabilă prin luciditate și intensitate parodică, în concepția lui Silviu Purcărete și a Adrianei Leonescu. În rolul titular, Ștefan Iordache

industrială 23 August. Nu ne e străină nici o formă de spectacol. Cea mai reușită microstagionă a Teatrului Mic a fost cea de la Timișoara, bazată pe o inspirată colaborare cu Teatrul Național timișorean, și ne-ar face plăcere să reușim același lucru la Iași și la Cluj-Napoca; dar nu ocolim nici orașele mici. Sub raport organizatoric însă, pe plan central, în ce privește turneele teatrelor, există lacune considerabile, după cum există soluții încă, inexplicabil, neexploatate.

— Fervoarea, febrilitatea cu care mi-ați vorbit mă duce cu gândul la un remarcabil teoretician și practicant al teatrului de mase, Victor Ion Popa. Cum ați defini noțiunea de animator cultural în contextul civilizației românești actuale? Poate, că un nou Mic îndreptar de teatru ar fi binevenit...

— Cred că, astăzi mai mult ca oricând, culturii românești, teatrului îi sînt necesari animatorii. E și o formă de apostolat, în buna tradiție a apostolatului din cultura românească. E și o chestiune de credință. În ce mă privește, aflu sursa ideii de animator în înțelepciunea țărănească: să vrei să lași ceva în urma ta pe pămînt. Și, dacă vrei, trebuie să-ți asumi toate riscurile. Dealtfel, cred că animatorul ar trebui să aibă drept deviză: „Gloria aparține celor care iubesc mai mult lupta decît succesul“. O prejudecată absolut nefericită a lăsat să se creadă că a face, declarat, politică în cultură, înseamnă a abdica de la rigorile esteticii. Toate spectacolele noastre, de la **Richard III** la **Niște țărani**, de la **Minetti** la **Romanță țirzie**, au făcut și fac politică spunînd

lucrurilor pe nume. Politicul nu exclude artisticul. Dar angajarea politică în artă presupune o angajare estetică înfinit superioară celei comune. Nici o formă de artă nu e mai favorabilă ideii de dezbatere politică decît teatrul; spectatorul contemporan nu mai poate trăi în afara politicului, existența lui e dominată de politic, iar finalul de veac XX este într-atît sub stăpînirea politicului, încît ar trebui să ne gîndim foarte bine cînd alcătuim un repertoriu, cînd investim într-un spectacol, cînd ridicăm cortina în fața publicului, cînd se rostește o replică nouă. Cea mai frumoasă poveste de iubire din toate timpurile nu se află, oare, sub semnul rivalității politice? Am mai putea noi astăzi juca **Romeo și Julieta** desprînși de contingentele presupuse de condiția tinerei generații? Iată de ce și **Richard III** a fost gîndit plecînd de la teza lui Hegel „istoria este abatorul fericirii popoarelor“. Fie că vrem sau nu să le acceptăm, experimentele ce se fac astăzi în teatru sînt determinate, în ultimă instanță, de dorința adaptării la sensibilitatea, nervii, opțiunile spectatorului contemporan. Mi-e greu să cred că vom mai putea face abstracție de condiția dramatică pe care politica o impune omului contemporan. În artă, însă, politica nu înseamnă discursuri, declarații, lozinci, ci asumarea conștientă a idealurilor omului contemporan, militarea pentru aceste idealuri cu mijloacele specifice ale metaforei...

**Convorbire realizată de
Irina COROIU**